

Hållbar offentlig upphandling i EU

Samsyn över partigränser –
men fortfarande frodas myter

Bakgrund

Det är bråttom om världen ska nå de globala målen i Agenda 2030, FN:s färdplan för en hållbar utveckling. Vi står inför enorma utmaningar med tanke på klimatkris och utarmning av den biologiska mångfalden som äventyrar hela vår planets överlevnad.

Hållbar upphandling blir då ett viktigt verktyg för att bidra till en mer hållbar utveckling. Den svenska Agenda 21-delegationen uppmanar regering och förtroendevalda att fokusera på det ([SOU 2019:13](#)).

Inför EU-valet 2019 ville Miljömärkning Sverige få en bild av det aktuella kunskapsläget och ambitionsnivån hos de svenska kandidaterna. Därför skickade vi ut en enkät till de tio som toppar listorna från de partier som finns representerade i EU-parlamentet idag.

Syftet med enkäten är att bättre kunna vägleda och informera svenska EU-parlamentariker om hur hållbar upphandling kan bidra till klimat- och miljömål som ex. FN:s Agenda 2030.

Med hållbar upphandling menar vi upphandling som både är miljömässigt och socialt hållbar.

Varje år omsätter den offentliga marknaden inom EU 2.000 miljarder euro, hela **14 % av EU:s BNP**, medel som främst kommer från skatteintäkter.

Men alltför få upphandlingar ställer krav på miljö och sociala aspekter, menar EU-kommissionen. Mer än hälften, 55 % av alla upphandlingar, använder enbart lägstapris som krav på det som upphandlas. Det indikerar att det inte tas tillräcklig hänsyn till hållbarhetsaspekter. Vilket i sin tur strider mot det faktum att EU:s medlemsstater har enats om att ta ansvar för miljö och sociala aspekter vid offentlig upphandling.

EU har en strategi för grön och socialt hållbar och innovativ upphandling. Den ambitionen slås också fast i EU:s upphandlingsdirektiv som införlivats i *Lagen om offentlig upphandling*, vilket innebär att offentlig sektor bör hänsyn till miljö och sociala aspekter vid upphandling.

Miljömärkning Sverige
vill att de svenska
EU-parlamentarikerna
ska arbeta för att:

- Skapa allianser över partigränserna, såväl i riksdagen som i EU-parlamentet. Enighet ger långsiktighet i upphandlingsarbetet och bidrar till att snabbare nå miljö- och klimatmål.
- Sätta mål så att offentlig upphandling blir ett resurs- och kostnadseffektivt verktyg för att nå Agenda 2030 målen i FN:s förplan för en hållbar utveckling.
- EU:s egna organ ska vara ett föredöme för såväl medlemsländerna som resten av världen genom hållbara inköp.
- Förenkla EU:s lagstiftning om upphandling så att det bli ännu enklare att använda miljömärkning i upphandlingsprocessen.

Slutsatser

” 97 % ämnar driva frågan om offentlig upphandling ”

Vår analys visar att det finns en **parti-överskridande samsyn** om att hållbar upphandling är en viktig fråga att driva i EU-parlamentet. Det är en lovande faktor inför ett framtida samlat grepp om hållbar upphandling och som kan vara längre än en mandatperiod. Vi ser det som ytterst nödvändigt för att Sverige och EU ska kunna bidra till att nå målen i Agenda 2030.

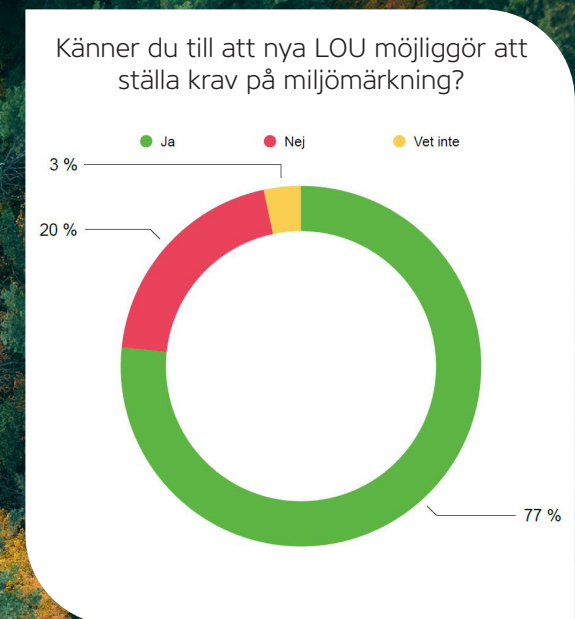
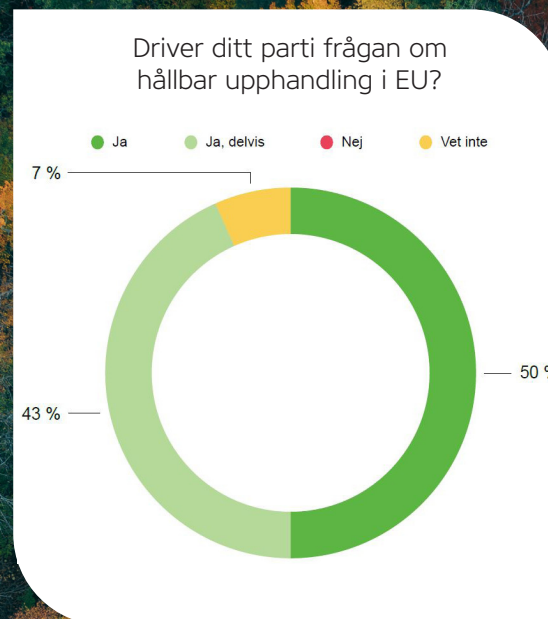
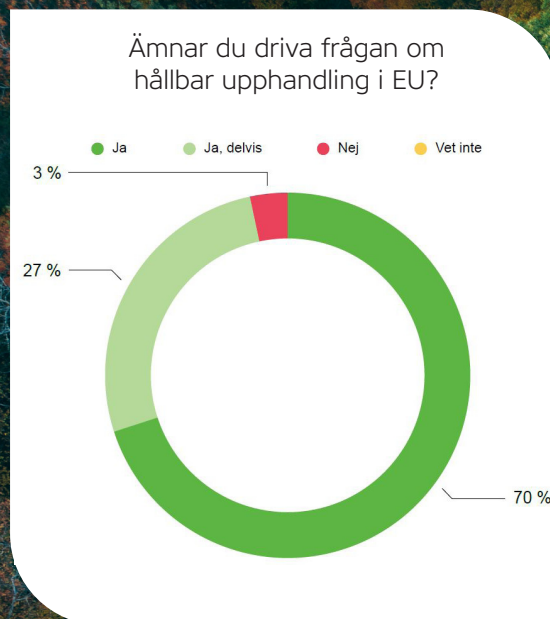
Nästan alla kandidater, 97 %, ämnar driva frågan om hållbar upphandling. Nästan lika många, 93 %, uppger att de driver frågan redan idag.

Kännedomen om att använda miljömärkning vid upphandling är god. 77 % av kandidaterna har kunskap om EU:s upphandlingsdirektiv/Lagen om offentlig upphandling, LOU. Faktum är att EU-direktivet slår fast att offentlig sektor bör ta hänsyn till miljö och sociala aspekter vid upphandling och att märkning kan användas direkt i processen (LOU: 2016:1145 12 §). Detta gäller miljömärkningar av Typ 1 (ISO 14 024) som t.ex. EU Ecolabel och Svanen.

Samtidigt är det mindre tillfredställande att en av fyra inte känner till (svaret nej/vet ej)

att det är resurseffektivt att använda miljömärkning vid upphandling. Om en fjärdedel av våra förtroendevalda inte har den kunskapen, riskerar vi att våra gemensamma resurser används mindre effektivt.

Att ställa krav på miljömärkning sparar alltså tid och resurser. Både inför, under och efter en upphandling. Miljömärkning erbjuder uppdaterade tuffa krav och märkningsorganisationer står för kontroll och uppföljning. [Läs mer i Miljömärkning Sveriges vägledning.](#)

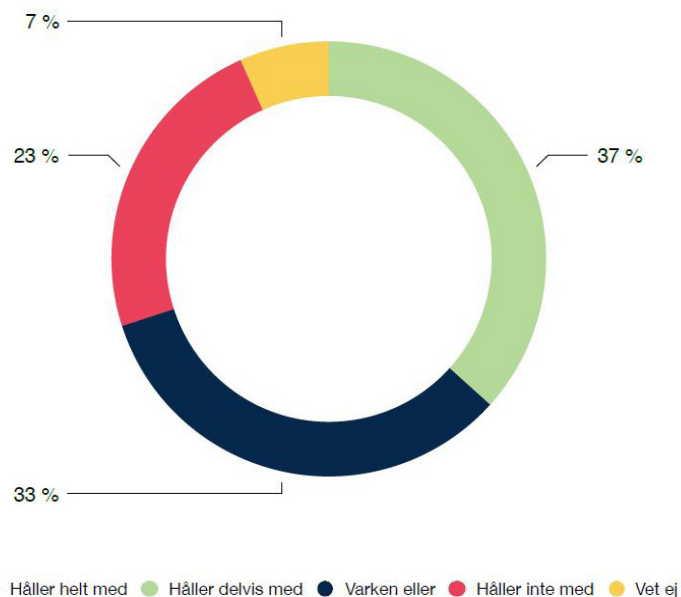
En annan oroande insikt från vår studie är att den gamla myten om att miljömärkning i offentlig upphandling automatiskt leder till dyrare varor och tjänster lever kvar.

Nästan 4 av 10 uppger att de "håller delvis med" om att miljömärkning leder till ökande kostnader för den upphandlande organisationen. Så ser faktiskt inte den aktuella prisbilden ut längre. En undersökning från [danska Miljöstyrelsen](#) visar att gröna produkter är konkurrenskraftiga. Miljökrav med hjälp av Svanens och EU Ecolabel:s kriterier kan ställas i offentlig upphandling utan att upphandlaren riskerar högre kostnader.

Vi anser att det är av högsta vikt att politiker i EU-parlamentet sprider kunskap om det aktuella prisläget för att bidra till att EU:s offentliga sektor ställer om sina offentliga inköp och ställer miljömässiga hållbarhetskrav.

Att upphandlare har ställt krav på Svanen och EU Ecolabel har bidragit till att fler produkter kommit ut på marknaden och prisläget sjunkit. Sedan kan man alltid diskutera hur lång avbetalningstid som ska beräknas? Vad är värdet av hållbar upphandling? Kostnaden kanske till och med minskas på längre sikt med tanke på att bättre varor och tjänster ur miljösynpunkt konsumeras.

- Upphandling med krav på miljömärkning leder till ökade kostnader för den upphandlande organisationen

” Kostnaden kanske till och med minskas på längre sikt med tanke på att bättre varor och tjänster ur miljösynpunkt konsumeras ” - Miljömärkning Sverige

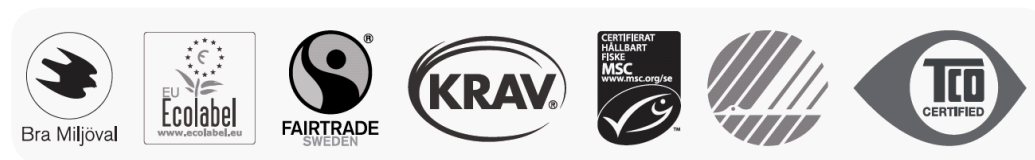

Även myten om att det **inte skulle finnas tillräckligt stort utbud av gröna varor och tjänster** lever kvar. 37 % av kandidaterna anser att det inte finns tillräckligt utbud av produkter för att ställa krav på miljömärkning i upphandling. Mer än hälften, 53 %, håller förvisso inte med.

Det finns ett stort utbud idag av varor och tjänster som kontrolleras av tredjepartscertifieringar för märkning med miljö och sociala hållbarhetskrav. I Sverige finns det sammanlagt 48.769 olika typer av varor och tjänster (april 2019) som har kontrollerats av märkningsorganen som står bakom Fairtrade, KRAV, Bra Miljöval, TCO Certified, MSC, Svanen och EU Ecolabel. Dessa märkningsorgan samarbetar i ett gemensamt utrop för modern, hållbar upphandling: [#ModUpp2020](#). Samtliga märkningar finns på EU-nivå.

Idag finns ett näringsliv med ett grönt utbud. Men vi möter allt för ofta företag som upplever att de inte premieras i upphandling därför att det inte ställs nog effektiva miljökrav. Till exempel är kraven som ställs inte tillräckligt kopplade till de varor och tjänster som ska upphandlas. Vi håller med Agenda 21-kommittén om att det finns behov av att tydliggöra möjligheten att genomföra hållbara upphandlingar.

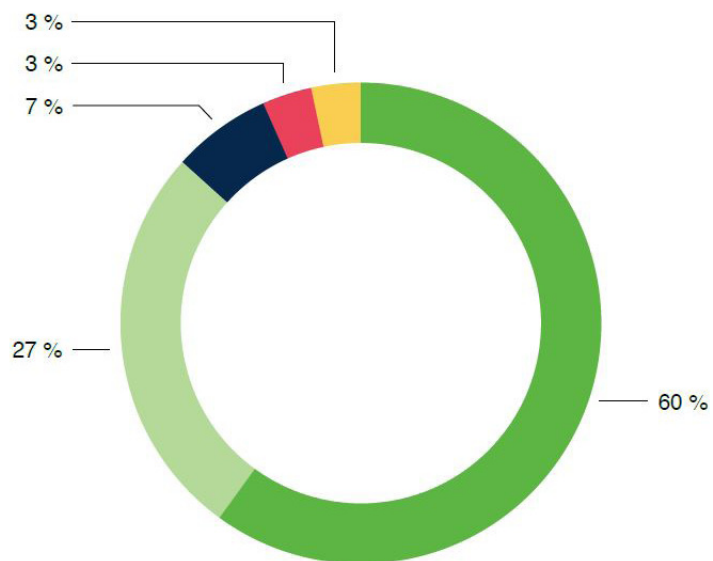
Därför är vårt budskap till kandidaterna att de som politiker måste vara tydligare med hur våra allmänna medel ska användas när de sätter mål för sina organisationer. Dessutom anser vi det nödvändigt att ytterligare förenkla lagstiftningen vad gäller märkning vid upphandling.

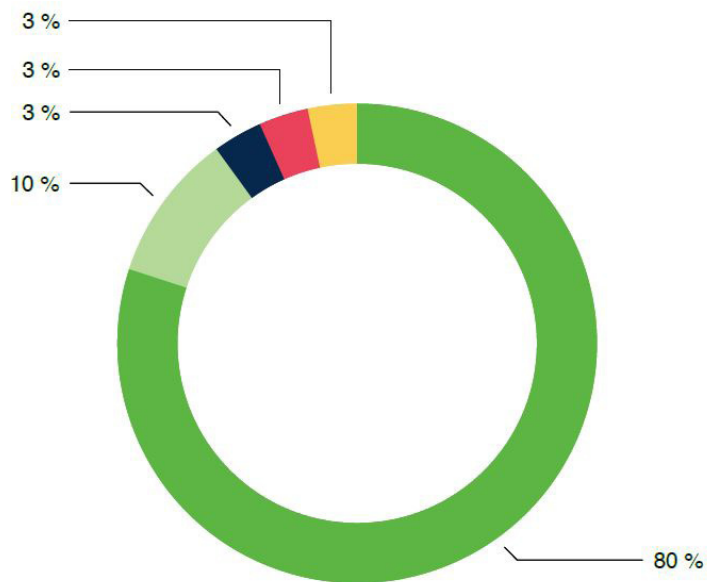
48.769 olika typer
av varor och tjänster
med märkning

Avslutningsvis är det väldigt tillfredställande att kandidaterna upplever miljömärkning som ett effektivt verktyg vid offentlig upphandling för:

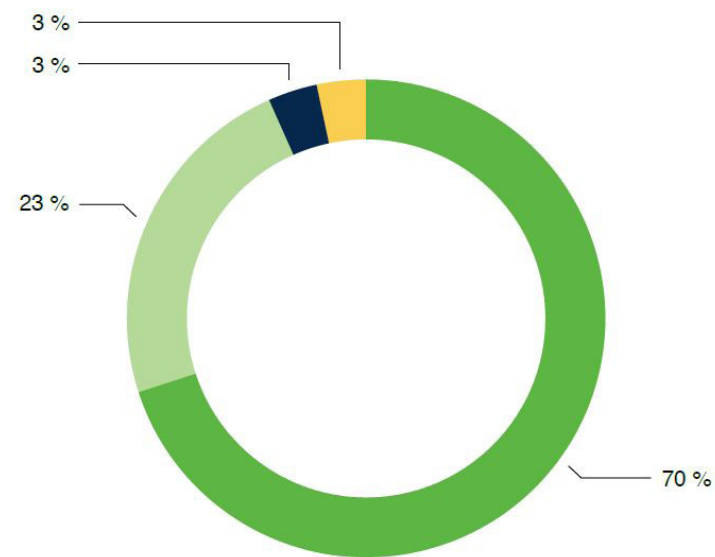
- att spara tid och resurser då märkningsorganisationerna sköter kontroll och uppföljning.

- att göra det lättare att synliggöra hållbarhetsarbetet och stärka kommunen/regionens/myndighetens gröna image.

- att nå såväl nationella som globala hållbarhetsmål som t.ex. Agenda 2030.

● Håller helt med ● Håller delvis med ● Varken eller ● Håller inte med ● Vet ej

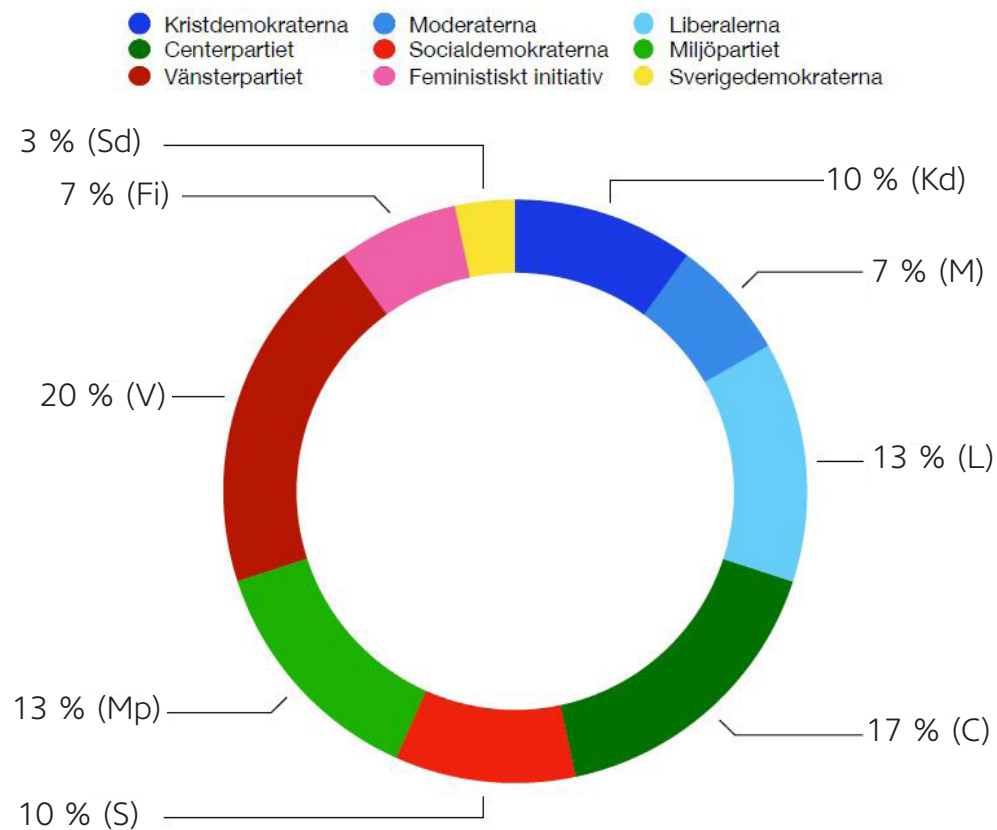
”Tillsammans kan vi bidra till att göra offentlig upphandling till ett verktyg att räkna med för att nå målen i Agenda 2030.”

Ragnar Unge
vd, Miljömärkning Sverige

Om enkäten

- Skickades ut via e-post till 90 mottagare, de 10 första namnen hos samtliga partier som finns representerade i EU-parlamentet idag. Svartfrekvens: 33 %. Tidsperiod: april 2019.
- En kortare enkät skickades ut till samtliga partier, även de som inte finns representerade i EU idag men som har kandidater. Tyvärr blev svartfrekvensen alltför ojämn för att kunna redovisas här.
- Svartsfördelning mellan partierna:

Redaktör:

Anna Norberg

Form och produktion:

Ida Karlsson och Lotten Wesslén

Analys och planering:

Sofia Moreau

Källor

agenda2030delegationen.se

ec.europa.eu/docsroom/documents/25615

ec.europa.eu/growth/single-market/public-procurement/strategy_en

svanen.se/inkop-och-upphandling/upphandlingsguide/

svanen.se/artiklar/grona-inkop-ar-inte-dyrare/

svanen.se/nyheter/2015/3/Paradigmskifte-for-upphandling/